

Sygn. akt II Ns 2397/15

POSTANOWIENIE

Dnia 30 czerwca 2016 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi Widzewa w Łodzi, Wydział II Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący Sędzia Sądu Rejonowego A. B.

Protokolant sekr. sądowy P. O.

po rozpoznaniu w dniu 17 czerwca 2016 roku w Łodzi

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku A. C.

z udziałem K. G., J. G., W. B., (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W.

o uchylenie się od skutków prawnych niedochowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku

postanawia:

1. oddalić wniosek;
2. stwierdzić, iż wnioskodawczyni oraz uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygnatura akt II Ns 2397/15

UZASADNIENIE

We wniosku z dnia 10 października 2015 roku wnioskodawczyni A. C. wniosła o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej E. W. oraz o przyjęcie oświadczenia o odrzuceniu spadku po niej.

W uzasadnieniu podniosła, że przed tutejszym Sądem toczy się w sprawie o sygn. akt (...)postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po E. W., którego uczestniczką stała się wnioskodawczyni. Dopiero na rozprawie w dniu 10 października 2014 roku została poinformowana przez Sąd, czego sprawa dotyczy, a po kilku dniach podczas przeglądania akt wnioskodawczyni zorientowała się, że spadek jest obciążony długami. Wnioskodawczyni o śmierci E. W. dowiedziała się wiosną 2013 roku. Przez cały czas pozostawała w błędzie, co do składników majątku spadkowego, dlatego w ustawowym terminie nie złożyła oświadczenia o odrzuceniu spadku. Wnioskodawczyni podała, że jest osobą upośledzoną umysłowo w stopniu lekkim. Nadto, wniosła o zwolnienie od kosztów sądowych w całości.

(wniosek k. 2)

Postanowieniem z dnia 26 października 2015 roku Sąd oddalił wniosek o zwolnienie wnioskodawczyni od kosztów sądowych.

(postanowienie k. 10)

Postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2016 roku Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestników postępowania: (...) Bank (...) S.A. w W., K. G., J. G. i W. B..

(postanowienie k. 22)

W odpowiedzi na wniosek pełnomocnik (...) Bank (...) S.A. w W. wniósł o oddalenie wniosku. Podniósł, że za błąd stanowiący podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku nie można uznać nieznanomości przedmiotu spadku pozostającej w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego majątku spadkowego. Jeżeli wnioskodawczyni nie była znana sytuacja materialna spadkodawcy powinna ona w stosownym czasie podjąć kroki do jej ustalenia, a gdyby okazało się to niemożliwe powinna w tym czasie złożyć odpowiednie oświadczenie spadkowe.

(odpowiedź na wniosek k. 24-25)

Na rozprawie w dniu 17 czerwca 2016 roku przedstawiciel ustawowy małoletnich uczestników: K. G., J. G. i W. B. oświadczył, że nie chce zająć stanowiska w sprawie.

(protokół elektroniczny rozprawy z dnia 17 czerwca 2016r. k. 44-45v)

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

E. W. zmarła w dniu 12 marca 2012 roku w Ł., gdzie ostatnio stale zamieszkiwała przy ulicy (...). Pozostawiła męża H. W..

(bezsporne)

A. C. o śmierci E. W. dowiedziała się wiosną 2013 roku z rozmowy telefonicznej z bratem jej ojca. Od śmierci swojego ojca R. P. w 2006 roku nie miała żadnego kontaktu z E. W.. Wnioskodawczyni nie знаła jej sytuacji rodzinnej poza okolicznością, że miała męża i nie posiadała dzieci. Wnioskodawczyni nic nie wiedziała o sytuacji finansowej zmarłej, ani nie podjęła żadnych czynności celem jej ustalenia.

(protokół elektroniczny rozprawy z dnia 17 czerwca 2016r. - zeznania wnioskodawczyni k.45v w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami k. 44v-45)

W dniu 4 marca 2014 roku (...) Bank (...) S.A. w W. złożył w tutejszym Sądzie wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po E. W.. Sprawa została zarejestrowana pod sygnatura akt II Ns 459/14. Wykazując interes prawny w złożeniu wniosku o stwierdzenie nabycia spadku wnioskodawca podniósł, że zmarła E. W. była jego dłużniczką.

(bezsporne)

Postanowieniem z dnia 16 lipca 2014 roku Sąd w tej sprawie wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania A. C., dziecko brata spadkodawczyni R. P.. Odpis tego postanowienia wraz z odpisem wniosku z załącznikami i pouczeniami oraz wezwaniem do stawiennictwa obowiązkowego na rozprawę w dniu 10 października 2014 roku A. C. otrzymała w dniu 27 lipca 2014 roku.

(okoliczność znana sądowi urzędowo z systemu sądowego, protokół elektroniczny rozprawy z dnia 17 czerwca 2016r. - zeznania wnioskodawczyni k.45v w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami k. 44v-45)

Z dokumentów otrzymanych z sądu w dniu 27 lipca 2014 roku wnioskodawczyni dowiedziała się o długach spadkowych. Około 2 miesiące przed terminem rozprawy, wnioskodawczyni udała się do prawnika w MOPS-ie z dokumentami otrzymanymi z sądu. Prawnik powiedział wnioskodawczyni, że sprawa jest skomplikowana i poradził, aby stawiała się na rozprawie w sądzie.

(protokół elektroniczny rozprawy z dnia 17 czerwca 2016r. - zeznania wnioskodawczyni k.45v w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami k. 44v-45)

Wnioskodawczyni na przestrzeni czasu pomiędzy dowiedzeniem się o sprawie spadkowej z dokumentów otrzymanych z sądu, a następnie później po ponownym wyjaśnieniu jej przez Sąd na rozprawie w dniu 10 października 2014 roku, że spadek obciążony jest długami, a wydaniem postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku w dniu 15 września 2015 roku, nie podejmowała żadnych czynności, aby ustalić skład spadku.

(protokół elektroniczny rozprawy z dnia 17 czerwca 2016r. - zeznania wnioskodawczyni k.45v w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami k. 44v-45)

Wnioskodawczyni z powodu depresji ma orzeczony lekki stopień niepełnosprawności. Leczy się z powodu depresji od 2009 roku.

(zeznania wnioskodawczyni k.45v w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami k. 44v-45)

Na rozprawie w dniu 17 czerwca 2016 roku A. C. złożyła oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po E. W. oraz spadek jako spadkobierczyni ustawowa odrzuciła.

(oświadczenie k. 46)

Postanowieniem z dnia 17 czerwca 2016 roku Sąd postanowił wyłączyć do odrębnego rozpoznania wnioski złożony przez wnioskodawczynię o zatwierdzenie przez Sąd uchylenia się przez nią od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza złożonego w dniu 13 stycznia 2015 roku na rozprawie w sprawie (...). W pierwszej kolejności stwierdzić należało, że wniosek ten dotknięty był brakami fiskalnymi. Ponadto, Sąd Rejonowy orzekający w sprawie (...)w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po E. W. stwierdził, że oświadczenie to jest bezskuteczne z uwagi na upływ 6 miesięcznego terminu do jego złożenia. W sprawie tej wniesiono apelację, sprawa ta nie została jeszcze zakończona prawomocnie. W ocenie Sądu orzekającego w tej sprawie, uchylenie się od skutków oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza będzie możliwe dopiero po prawomocnym ustaleniu przez Sąd Okręgowy że zostało ono skutecznie złożone w terminie.

Sąd oddalił wniosek wnioskodawczyni o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka J. P. na okoliczność pozostawania w błędzie przez wnioskodawczynię, co do składników majątku spadkowego i terminu dowiedzenia się przez wnioskodawczynię o śmierci spadkodawcy i rzeczywistym stanie spadku. Data dowiedzenia się przez wnioskodawczynię o śmierci spadkodawcy nie była w przedmiotowej sprawie kwestionowana. Z kolei sama wnioskodawczyni przyznała, że nie podejmowała żadnych kroków celem ustalenia składu majątku spadkowego, mimo, iż z zawiadomienia z sądu już 27 lipca 2014 roku dowiedziała się o długach spadkodawczyni. W tych okolicznościach przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka na okoliczności sprzeczne z zeznaniami samej wnioskodawczyni było bezprzedmiotowe.

Sąd oddalił także wniosek o udzielenie pełnomocnikowi wnioskodawczyni 7 dniowego terminu na złożenie dokumentacji dotyczącej lekkiego stopnia niepełnosprawności wnioskodawczyni, bowiem okoliczność ta nie była kwestionowana przez żadnego z uczestników. Co więcej, została ona dostatecznie wykazana na podstawie zeznań wnioskodawczyni.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

W przedmiotowej sprawie A. C., wnosząc o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku przypadającego jej z ustawy po E. W. powoływała się na błąd co do składu spadku.

Wydanie rozstrzygnięcia w kwestii zatwierdzenia owego uchylenia się wymagało, zatem rozważenia, czy rzeczywiście wnioskodawczyni działała pod wpływem błędu, czy był to błąd prawnie doniosły oraz czy spełnione zostały przesłanki uchylenia się od skutków prawnych zachowania spowodowanego owym błędem.

Zgodnie z art. 1019 § 2 k.c. spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w terminie, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu.

Konstrukcja uchylenia się od skutków prawnych złożonego pod wpływem błędu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (art. 1019 § 1 k.c.) została rozciągnięta na sytuacje, w których pod wpływem błędu spadkobierca nie złożył żadnego oświadczenia w terminie (art. 1019 § 2 k.c.), a więc takie, w których w istocie spadkobierca uchylił się nie od skutków prawnych swego oświadczenia, lecz od skutków biernego zachowania się (niezłożenia oświadczenia).

Określone w w/w przepisie szczególne przesłanki odnoszą się do uchylenia się od skutków zarówno złożenia, jak i niezłożenia w terminie oświadczeń o przyjęciu (odrzuconiu) spadku przez działającego pod wpływem błędu spadkobiercę.

W obu tych sytuacjach uchylenie się od skutków prawnych powinno nastąpić przed sądem, spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca, a skuteczność uchylenia się uzależniona jest od zatwierdzenia przez sąd.

Sąd oceniając skuteczność uchylenia się stosuje ogólne przepisy o wadach oświadczeń woli, co oznacza, że - w wypadku, gdy wadą tą jest błąd - że błąd musi dotyczyć treści czynności prawnej oraz że musi być istotny (art. 84 § 1 i 2 k.c.).

Błąd wnioskodawczyni co do przedmiotu spadku (istnienia długu spadkowego), który spowodował - według jej twierdzeń - zaniechanie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku winien być przez Sąd zakwalifikowany jako błąd istotny co do treści czynności prawnej.

W doktrynie i orzecznictwie podkreśla się jednak przy tym, iż brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie może być wynikiem braku należytej staranności po stronie spadkobiercy w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Wskazuje się, że brak wiedzy o stanie majątku spadkowego wynikający z braku zainteresowania spadkobierców spadkiem bądź jego składnikiem nie jest błędem doniosłym prawnie, lecz lekkomyślnością, która nie stanowi podstawy uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia (niezłożenia oświadczenia) woli na podstawie przepisów o wadach oświadczenia woli.

Skuteczność powołania się na błąd co do przedmiotu spadku można wyłączyć wtedy, gdy spadkobierca nie dochował należytej staranności polegającej na podjęciu uzasadnionych w danych okolicznościach działań, zmierzających do ustalenia stanu spadku, których podjęcie doprowadziłoby do takiego ustalenia i w konsekwencji - do uniknięcia błędu (tak również Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 czerwca 2005 roku, IV CK 799/04, OSNC 2006 r., nr 5, poz. 94, Elżbieta Skowrońska-Bocian „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki” Warszawa 2002 rok, J. Pietrzykowski „Kodeks cywilny. Komentarz.”).

Nie jest możliwe uchylenie się od skutków oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo od niezłożenia takiego oświadczenia, jeżeli spadkobierca pozostawał w mylnym przekonaniu co do skutków prawnych swoich zachowań (błąd co do prawa). Na przykład, gdy spadkobierca myślał, iż brak jakiegokolwiek oświadczenia oznacza odrzucenie spadku. Albowiem, zgodnie z rzymską paremią ignorantia iuris nocet, skutki nieznamomości prawa obciążają spadkobiercę (tak również Elżbieta Skowrońska-Bocian „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki” Warszawa 2002 rok).

O błędzie, co do przedmiotu spadku można zatem mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy, czy też inaczej, gdy "błąd jest usprawiedliwiony okolicznościami sprawy".

Jak wynika z treści przepisu art. 88 § 2 k.c. uprawnienie do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego po wpływie błędu wygasa z upływem roku od jego wykrycia. Ten sam termin odnieść należy do możliwości uchylenia się od skutków prawnych niedochowania terminu wywołanego błędem.

W ocenie Sądu wniosek został złożony po upływie ustawowego terminu. Z ustaleń poczynionych w sprawie wynika, że wnioskodawczyni w dniu 27 lipca 2014 roku otrzymała z sądu odpis wniosku z załącznikami, wśród których była informacja o długach spadkodawczyni. Wnioskodawca w sprawie II Ns 459/14 swój interes prawny w złożeniu wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej E. W. uzasadniał tym, że zmarła była jego dłużniczką. Wnioskodawczyni stała na stanowisku, że o istnieniu długów spadkowych dowiedziała się dopiero w dniu 10 października 2014 roku na rozprawie przed sądem w sprawie II Ns 459/14. Sama jednak przyznała, że korespondencję z sądu w tej sprawie otrzymała wcześniej. Z urzędu jest sądowi wiadomo, że korespondencja przesłana w tamtej sprawie przez Sąd do wnioskodawczyni została jej doręczona w dniu 27 lipca 2014 roku, co więcej zawierała odpis wniosku o stwierdzenie nabycia spadku wraz z załącznikami. Twierdzenia wnioskodawczyni jakoby o faktycznym stanie spadku po E. W. dowiedziała się dopiero w dniu 10 października 2014 roku pozostają więc w sprzeczności z ustaleniami poczynionymi przez Sąd. Co więcej, wnioskodawczyni po kilku tygodniach od otrzymania tych dokumentów, a przed terminem rozprawy udała się do prawnika, który poinformował ją, że sprawa jest skomplikowana. W ocenie Sądu jej zachowanie w tym zakresie (udanie się po poradę prawną do profesjonalisty w związku z treścią otrzymanych dokumentów i wezwaniem do Sądu) również przeczy jej twierdzeniom, jakoby o stanie spadku dowiedziała się dopiero na rozprawie w dniu 10 października 2015 roku, a właściwie nawet później przeglądając akta sprawy, gdyż wiedzą taką dysponowała już w dniu 27 lipca 2014 roku, a tym bardziej po wizycie u profesjonalnego pełnomocnika.

Wnioskodawczyni dopiero w dniu 10 października 2015 roku złożyła wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej E. W.. Uchylenie się od skutków błędu jest możliwe w ciągu 1 roku od jego wykrycia. Dlatego też termin do złożenia wniosku o uchylenie się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej E. W. należy w ocenie Sądu liczyć od dnia 27 lipca 2014 roku nie zaś od daty rozprawy w dniu 10 października 2014 roku. Skoro, zatem przyjęć dzień 27 lipca 2014 roku jako początek biegu terminu do złożenia wniosku roczny termin upływa w dniu 27 lipca 2015 roku. Wniosek, zatem został złożony po upływie rocznego terminu do jego złożenia.

Oceny Sądu w tym zakresie nie może zmienić również fakt, że wnioskodawczyni jest osobą upośledzoną w stopniu lekkim z uwagi na depresję. Data złożenia wniosku o zatwierdzenie uchylenia się przez wnioskodawczynię od skutków prawnych niedochowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po E. W. w przedmiotowej sprawie nie jest również bez znaczenia. Pomimo swojego upośledzenia w stopniu lekkim wnioskodawczyni po otrzymaniu dokumentów w sprawie II Ns 459/14 – przed terminem rozprawy - udała się do prawnika po poradę, złożyła wniosek w przedmiotowej sprawie w terminie, który w jej ocenie był uzasadniony treścią przepisu art. 88 § 2 k.c. i ustanowiła sobie profesjonalnego pełnomocnika w osobie adwokata. Podnoszona przez nią argumentacja dotycząca zachowania terminu do złożenia przedmiotowego wniosku w terminie w dniu 10 października 2015 roku (dokładnie rok po terminie rozprawy w sprawie II Ns 459/14), w ocenie Sądu meriti jest przyjęta tylko dla wykazania zachowania rocznego terminu zawitego.

Niedochowanie przez wnioskodawczynię rocznego terminu wskazanego w treści art. 88 § 2 k.c. skutkowało oddaleniem wniosku, o czym Sąd orzekł w punkcie 1 sentencji orzeczenia.

Nawet, gdyby przyjąć, iż wnioskodawczyni w terminie złożyła przedmiotowy wniosek, jej błędu nie można uznać za usprawiedliwiony okolicznościami sprawy. W ocenie Sądu obowiązek ustalania rzeczywistego stanu majątku nie może mieć charakteru abstrakcyjnego, oderwanego od faktycznych możliwości spadkobiercy. Wnioskodawczyni nie utrzymywała wprawdzie kontaktu ze spadkodawczynią i nie знаła jej sytuacji majątkowej, jednakże informację o zadłużeniu dostała bezpośrednio z sądu wraz z odpisem wniosku i jego załącznikami. Wnioskodawczyni udała się jedynie po poradę do prawnika. Nie podjęła żadnych czynności celem ustalenia składu spadku. Również na rozprawie w dniu 10 października 2014 roku w sprawie II Ns 459/14 sędzia informowała A. C., że spadek obciążony jest

długami. Również po tej rozprawie nie podjęła żadnych czynności celem ustalenia rzeczywistego zadłużenia E. W. względem wierzyciela występującego w przedmiotowej sprawie lub względem innych wierzycieli. Wobec powyższego wnioskodawczyni można przypisać zaniechanie, którego konsekwencją była niezajomość stanu spadku. W niniejszej sprawie nie można zatem mówić, że niezłożenie oświadczenia w terminie nastąpiło pod wpływem błędu prawnie doniosłego (istotnego, co do treści czynności). Błędem takim nie jest niezajomość stanu spadku, będąca następstwem niedołożenia przez spadkobiercę należytej staranności w jego ustaleniu.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., stwierdzając, iż wnioskodawczyni i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie – punkt 2 sentencji postanowienia.